

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Дацуна Сергія Васильовича

на тему: **«Підвищення конкурентоспроможності підприємств
на основі трансформації їх бізнес-моделі»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю **051 «Економіка»**
галузі знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Дисертаційна робота Дацуна Сергія Васильовича присвячена дослідженню актуальної науково-практичної проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств на основі трансформації їх бізнес-моделей в умовах динамічного ринкового середовища, воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки України.

Актуальність теми дослідження

Актуальність обраної теми зумовлена зростаючою роллю конкурентоспроможності як ключового чинника стійкого розвитку підприємств в умовах глобалізації, цифровізації та високої турбулентності економічного середовища. Для України ця проблема набуває особливого значення внаслідок воєнних дій, які призвели до руйнування інфраструктури, порушення логістичних і фінансових зв'язків, зміни структури попиту та підвищення рівня ризиків господарської діяльності.

У таких умовах трансформація бізнес-моделі підприємства постає не лише як інструмент підвищення ефективності, а як стратегічна необхідність, що забезпечує адаптивність, гнучкість та здатність до відновлення. Особливо показовим у цьому контексті є ринок експрес-доставки, який у період війни виконує важливі економічні та соціальні функції. Саме тому дослідження трансформації бізнес-моделей операторів цього ринку є своєчасним і науково обгрунтованим.

Ступінь обгрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, характеризуються високим рівнем обгрунтованості. Автором опрацьовано значний масив наукових джерел, що охоплюють класичні та сучасні підходи до дослідження конкурентоспроможності, бізнес-моделей, стратегічного управління та управління змінами.

Методологічний апарат дослідження є різноплановим і адекватним поставленим завданням. У роботі застосовано системний і структурно-функціональний підходи, SWOT- та PESTLE-аналіз, модель п'яти сил конкуренції М. Портера, методи аналізу й синтезу, моделювання, кейс-метод, що забезпечило комплексність і глибину проведеного дослідження.

Робота має чітко вибудовану логічну структуру, що включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Послідовність викладу матеріалу забезпечує цілісне сприйняття дослідження, а зміст розділів повністю відповідає поставленій меті та завданням.

Аналіз структури та змісту дисертаційної роботи свідчить про те, що здобувачем представлено комплексно обгрунтовані наукові положення щодо ключових аспектів

підвищення конкурентоспроможності підприємств на основі трансформації їх бізнес-моделей. У дослідженні висвітлено еволюцію наукових підходів до трактування конкурентоспроможності підприємства, розкрито її економічну сутність та взаємозв'язок із трансформаційними процесами в бізнес-моделі. Обґрунтовано теоретико-методичні засади управління життєвим циклом бізнес-моделі підприємства, а також подано логіку її реалізації в сучасних умовах. Значну увагу приділено визначенню особливостей трансформації бізнес-моделей в умовах воєнного стану. Здобувачем проведено аналіз рівня конкурентоспроможності економіки України як ключової передумови для формування ефективних бізнес-моделей. Досліджено специфіку розвитку ринку експрес-доставки в Україні в умовах війни та узагальнено характерні для нього тенденції й виклики. Визначено основні напрями трансформації бізнес-моделей операторів ринку експрес-доставки з урахуванням поточних загроз. Науково обґрунтовано методичне забезпечення трансформації бізнес-моделі таких підприємств, а також запропоновано підхід до інтеграції елементів реінжинірингу бізнес-процесів і кайдзен-методології в механізм підвищення їх конкурентоспроможності. Окремо сформульовано стратегічні пріоритети трансформації бізнес-моделей у контексті цифровізації економіки.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у розвитку теоретико-методичних засад підвищення конкурентоспроможності підприємств шляхом трансформації їх бізнес-моделей з урахуванням воєнних, фінансово-економічних та цифрових викликів.

Найбільш вагомими результатами, що характеризують наукову новизну, є:

- уперше запропоновано концептуальну модель підвищення конкурентоспроможності операторів ринку експрес-доставки на основі трансформації бізнес-моделі, яка об'єднує методичні підходи до управління її життєвим циклом, систему адаптивного управління в умовах воєнних ризиків і ресурсних обмежень, а також комплекс інструментів трансформації бізнес-процесів (реінжиніринг, кайдзен) та цифрової адаптації;
- удосконалено аналітичний підхід до дослідження ринку експрес-доставки шляхом інтеграції SWOT-аналізу, моделі п'яти сил конкуренції М. Портера та аналізу бізнес-моделей провідних компаній, що дозволяє більш комплексно оцінити стратегічні позиції операторів;
- уточнено методичний підхід до реалізації трансформації бізнес-моделей, який включає поетапне використання інструментів стратегічного аналізу (PESTLE, SWOT, TOWS), побудову Business Model Canvas, формування дорожньої карти трансформації та системи моніторингу результативності;
- розвинено концептуальні засади інтеграції інструментів трансформації бізнес-моделі в умовах цифрової економіки, зокрема шляхом поєднання реінжинірингу та кайдзен як взаємодоповнюючих підходів до управління змінами.

Практичне значення роботи

Практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає у можливості використання запропонованих методичних рекомендацій у діяльності підприємств, зокрема операторів ринку експрес-доставки для підвищення їх конкурентоспроможності, фінансової стійкості та ефективності управління. Матеріали дослідження можуть бути

використані у процесі стратегічного планування, управління ризиками та цифрової трансформації підприємств, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Зауваження та дискусійні положення

Позитивно оцінюючи науковий рівень і практичну спрямованість дисертаційної роботи, доцільно звернути увагу на окремі дискусійні аспекти.

1. Доцільним видається розширити емпіричну базу дослідження за рахунок більш глибокого порівняльного аналізу бізнес-моделей операторів експрес-доставки різних типів (великі національні компанії, міжнародні гравці, локальні стартапи), що дозволило б ширше оцінити універсальність запропонованих підходів до трансформації.

2. Доцільно уточнити методологічні обмеження запропонованої концептуальної моделі, зокрема щодо застосування в нестандартних умовах — наприклад, у регіонах з обмеженим доступом до цифрової інфраструктури чи в умовах постійних логістичних порушень.

3. Варто глибше розглянути питання екологічної та соціальної відповідальності в контексті трансформації бізнес-моделей, зокрема щодо впровадження принципів сталого розвитку як складової довгострокової конкурентоспроможності підприємств галузі експрес-доставки.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Дацуна Сергія Васильовича на тему «Підвищення конкурентоспроможності підприємств на основі трансформації їх бізнес-моделі» є завершеним і логічно структурованим науковим дослідженням, у якому вирішено важливе наукове завдання — розроблено теоретико-методичні засади підвищення конкурентоспроможності підприємств шляхом трансформації їх бізнес-моделей, а також сформовано стратегічні напрями їх оптимізації відповідно до умов динамічного ринкового середовища.

Одержані результати мають як теоретичну, так і прикладну значущість, що забезпечує їхнє практичне застосування у науково-дослідній діяльності, навчальному процесі, а також у розробці стратегій трансформації бізнес-моделей операторів ринку експрес-доставки.

З огляду на зміст, структуру, логічність викладення, обсяг і завершений характер дослідження, вважаю, що дисертаційна робота Дацуна Сергія Васильовича «Підвищення конкурентоспроможності підприємств на основі трансформації їх бізнес-моделі» відповідає вимогам, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» в межах галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри маркетингу

ПрАТ «Міжрегіональна академія управління

персоналом»

Романова Лідія Василівна